

Kertész Sándor

bv. ezredes,

a Balassagyarmati Fegyház és Börtön parancsnoka

1946. február 13. születtem Tolcsván. Hat éves koromig itt éltem a szüleimmel. Valószínűleg ezért van, hogy a mai napig is szeretem a bortermő vidékeket. Innen Sátoraljaújhelyre költöztünk, ahol nevelőapámat, aki felvidéki származású és pedagógus volt, a helyi szlovák általános iskola igazgatójának, majd később az élelmiszeripari iskola igazgatójának nevezték ki. Ezen kívül óraadó tanárként bejárt a fiatalokhoz a sátoraljaújhelyi börtönbe tanítani. Édesanyám a helyi Borforgalmi Vállalatnál, a jelenlegi Borkombinát elődjénél dolgozott számviteli csoportvezetőként nyugdíjazásáig. A családot úgy látszik, vonzza az egyenruha. Az öcsém honvéd ezredes és a Hévízi Honvéd Szanatórium parancsnoka. Általános és középiskolai tanulmányaimat is Sátoraljaújhelyen végeztem. Az érettségi után Miskolcon autóvillamosági műszerész szakképesítést szereztem. Mivel a gyermekkori emlékek nagyon erősek voltak, így a szívem visszahúzott Sátoraljaújhelybe. A Fehérneműgyárban helyezkedtem el (mely a börtönhöz tartozott), varrógép-műszerészként. A munka mellett sikeresen elvégeztem a ruhaipari technikumot, és 1972-ig ruhaipari technikusként dolgoztam. Ekkor, bv. őrmesteri rendfokozatban már a testület tagja voltam. 1972 után elindultam azon az úton, mely a Balassagyarmati Fegyház és Börtön parancsnoki beosztásáig vezetett.

– *Ezredes Úr! Kérem, adjon áttekintést a Börtönügyi Szemle olvasóinak a Balassagyarmati Fegyház és Börtönről.*

– A Balassagyarmati Fegyház és Börtön az ország legrégebbi olyan börtönépülete, amely eredetileg is erre a célra épült 1842-45 között. A volt vármegyeháza „U” alakú épületének a tengelyében áll, azzal egy építészeti

együtttest alkot. Jelenleg műemlék. Nógrád megye építészeti és történelmi egyik legjelentősebb építménye. Kör alaprajzú, hat-szintes, „panoptikum rendszerű börtön”.

Az intézet funkciója kettős. Egyrészt országos letöltő ház, másrészt ún. előzetes ház. Az itt elhelyezett *fegyház és börtön* fokozatú fogvatartottak többsége az ún. „hosszú-

idős” kategóriából kerül ki. A jogerős szabadságvesztésre ítélték nálunk átlagosan 5 és fél évet töltenek bent, míg ez az országos átlagot tekintve csak 3 év. Csak az érdekesség kedvéért említem meg: az intézetben lévő fogvatartottak számára 3350 év jogerős ítéletet szabtak ki.

Az *előzetes letartóztatásban* lévők összetétele meglehetősen heterogén. A kisebb súlyú bűncselekményt elkövetők mellett egyre nagyobb gyakorisággal jelennek meg azok, akik szervezett bűnözői körhöz tartoznak és kábítószerezéssel való visszaéléssel gyanúsíthatók.

Felügyeleti szervünk az Igazságügyi Minisztérium, a szakmai felügyeletet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága gyakorolja. A Balassagyarmati Fegyház és Börtönt az igazságügyi miniszter által kinevezett intézetparancsnok vezeti. Részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv vagyunk, egyes pénzügyi, gazdasági feladatainkat a BVOP látja el.

– Ön szerint, hogyan illeszkedik a börtön, mint intézmény, a nagy múltú város életébe?

– Korábban az egyik újságnak azt nyilatkoztam, hogy ha a börtön egy város közepén helyezkedik el, és erről a városban nem nagyon tudnak, akkor ott minden zökkenőmentesen megy. Érdekes a város és börtön kapcsolata. A Balassagyarmati Fegyház és Börtönről tudni kell, hogy a területén lévő Ipoly Cipőgyárral a város egyik legnagyobb munkaadója. Így a városnak is nagy haszna van abból, hogy területén két, ilyen biztos lábon álló intézmény működik. Az is nagyon érdekes, hogy a börtönnek mekkora a tekintélye Balassagyarmaton.

Ha például egy itteni lakost megkérdeznék, hogy hol dolgozik, és ő azt válaszolja, hogy a Balassagyarmati Fegyház és Börtön a munkaadója, akkor ez személyének tisz-

teletet és rangot ad. Köztudomású, hogy Balassagyarmat középiskolai diákváros. Sem én, sem az elődöm nem emlékezünk rá, hogy a személyi állományt ne tudtuk volna középiskolát végzett emberekkel feltölteni, ezért az utánpótlással soha nem volt problémánk. Jelenleg is az összes felügyelői munkakört, középiskolát végzett munkatársak töltik be.

Tekintélyünket folyamatosan az is növeli, hogy ebben az évben is volt nálunk kihelyezett polgármesteri és védelmi bizottsági ülés. Március 15. alkalmából pedig megkaptuk a megyezászlót, melynek átadásakor Balla Mihály országgyűlési képviselő köszönte meg az intézmény személyi állományának áldozatos és odaadó munkáját.

– Ezredes Úr! Mint büntetés-végrehajtási szakembernek, mi a véleménye a bűnről és a bűnhődésről?

– Dosztojevszkijre hivatkozva a bűn természetét nem akarom elemezni. A bűnhődéssel kapcsolatban azt mondhatom, hogy vétkéért mindenki maga bűnhődik.

Azoknak az embereknek, akik súlyos bűncselekményeket követtek el, itt a helyük, büntetésüket le kell tölteniük, és bűneikért vezekelniük kell. A bűnhődés mellett a vezeklést tartom a fő momentumnak.

– Kérem Parancsnok Úr! Szóljon néhány szót az intézet kulturális tevékenységéről, a fogvatartottak iskolai végzettségéről, továbbtanulási lehetőségeiről?

– Először is a fogvatartottak 2001. évi kulturális tevékenységéről szólnék. Én úgy gondolom, hogy ennek három szegmense van: egyrészt az állami, másrészt az egyházi ünnepek, harmadrészt az oktatás. Hangsúlyozni szeretném, hogy ez a sorrend nem a kapcsolódó tevékenységi formák rangsorolását jelenti. Az állami ünnepek március 15., augusztus 20. és október 23. méltó megünneplé-

sére személy szerint mindig is nagy hangsúlyt fektetek és fektetem.

Az egyházi ünnepeket tekintve: 2 éve, húsvétkor meghívtuk Keszthelyi Ferenc váci megyéspüspököt, tavaly karácsonykor pedig dr. Beer Miklós esztergom-budapesti főegyházmezei segédpüspököt, akik miséket celebráltak az elítélteknek. Nagy megtiszteltetés volt mindannyiunk számára, hogy ilyen magas rangú egyházi méltóságok tartottak a fogvatartottaknak engesztelő miséket.

Kulturális tevékenységünknek harmadik legfontosabb része a fogvatartottak oktatása. Tudatosítani akarjuk velük, hogy a kultúrára, mint léleképítő és erősítő tevékenységre mindig legyen igényük és idejük. A Balassagyarmati Fegyház és Börtönben 40 év óta működik az általános iskolai képzés 5., 6., 7., 8. osztályokban. A felső tagozatnak jelenleg 35-40 hallgatója van. A tanárok az egyik városi általános iskolából járnak be tanítani. Eredményes vizsga végeztével az iskola a pecsétjével ellátott bizonyítványukat vehetik át a fogvatartottak. Évek óta szervezünk szakmunkás képzést, elsősorban cipőfelsőrész készítő szakmában. A szakmai gyakorlat elsajátítására az Ipoly Cipőgyárban van lehetőség.

Örömmel tájékoztatom a Börtönügyi Szemle olvasóit, hogy tavaly az országban elsőként indítottuk be az utcai szociális asszisztensképzést. Hatalmas sikere volt. Több városi és megyei lap dícsérőleg szólt kezdeményezésünkről. A résztvevők között volt egy olyan végzős fogvatartott hallgatónk, akinek még ugyan két éve van hátra a büntetéséből, de már a helyi önkormányzat megkért bennünket, hogy szabadulása után irányítsuk hozzájuk, adjunk neki lehetőséget az érvényesülésre. Meg kell említeni a különböző szakmásító tanfolyamokat is, mint például, szelektív hulladékgyűjtő, falusi vendéglátó, stb.

Ezen kívül működik egy 20-25 fős létszámú osztályunk, ahol kőműves és szobafestő-mázoló szakmákban lehet szakmunkás bizonyítványt szerezni.

A felsoroltakon kívül, évente két alkalommal szervezünk a Nógrád Megyei Munkaügyi Központ közreműködésével olyan tanfolyamokat a szabadulás előtt álló fogvatartottak részére, melyeknek segítségével a civil életbe való visszailleszkedésüket segítjük elő.

Itt ragadnám meg az alkalmat, hogy elmondjam: a tanfolyamok működéséhez szükséges összegeket minden esetben pályázatok útján nyertük el.

Tavaly pl. az OP-tól csak a szakmunkás és az általános iskolai képzésre kértünk és kaptunk támogatást. A többi összeget a Pécsi Regionális Képzési Központtól és a balassagyarmati székhelyű Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző Kft.-től, pályázat útján sikerült megszerezni, melyet a Gazdasági Minisztérium támogatott a Munkaerő-piaci Alap Foglalkoztatási alaprészből.

Végezetül szeretnék néhány szabadidős tevékenységet megemlíteni, ezzel mintegy kiegészítve azt a repertoárt, mely a fogvatartottak kulturális tevékenységét jellemzi: könyvtári, mentálhigiénés csoportos foglalkozások, zeneszakköri, nyelvi szakköri, egyházi rendezvények, szakmai vetélkedők stb.

– Kérem, beszéljen a fogvatartottak foglalkoztatásáról és említsen példákat ezzel kapcsolatosan?

– A fogvatartottak foglalkoztatása a büntetés-végrehajtásnál alapvetően két fómában valósul meg. Az egyik a gazdasági társaságként működő Ipoly Cipőgyárban, másik pedig, főként az intézet fenntartását szolgáló költségvetés keretében.

Elmondhatom, abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az Ipoly Cipőgyár egyike a legjobb büntetés-végrehajtá-

si kft.-knek. Bár most egy kicsit pesszimisztán nézünk a dolgok elébe, mivel egyelőre nem úgy alakulnak üzleti terveink, ahogy azokat az év elején elképzeltük, de remélem, ez csak átmeneti állapot lesz.

A Cipőgyár alaptevékenységét elsősorban munkavédelmi lábbelik gyártása jellemzi, de itt készülnek a honvédségi bakancsok, és a fogvatartottak fémmentes cipői is.

Úgy gondolom, hogy hallatlan jelentőségű az a tény, hogy szinte valamennyi, az intézetben elhelyezett, jogerősen elítélt fogvatartottnak munkát tudunk biztosítani és ezzel egyedülállóan jó helyzetben, vagyunk a börtöntársadalomban. Ez azt jelenti, hogy 285-290 fő elítélt dolgozik jelenleg az Ipoly Cipőgyárban.

A költségvetési részlegnél is elég jelentős létszámot, mintegy 70 főt foglalkoztatunk. Elsősorban a konyhán, a műhelyekben, a letéti raktárban, valamint udvari munkán. Az előbbiekben már említettem, hogy Balassagyarmati Fegyház és Börtön kétfunkciós, így nagy problémát jelent számunkra is, hogy az előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottakat és a nem jogerősen elítélteket nem tudjuk munkával ellátni. Most keresünk részükre olyan munkát, melyet a zárakban is lehet végezni.

– Parancsnok Úr! Kérem, adjon értékelést, hogy mióta Ön az intézet vezetője, történt-e rendkívüli esemény és milyen a biztonsági helyzetük (volt-e öngyilkosság, fogoly-szökés, verekedés stb.)?

– Örömmel mondhatom, hogy mióta itt vagyok, rendkívüli esemény nem történt. Önkasztás nem volt, de a verekedések sajnos egyre gyakoribbak. Ennek az az oka, hogy egyre nagyobb a zsúfoltság. A fogvatartottakat 2, 4, 6, 8, személyes zárakban helyeztük el, büntetési fokozatukat és egyéniségüket figyelembe véve. A zsúfoltság miatt jelentősen csökken a személyes tér és ezért, a legki-

Fotó: Kovács Gy. László

sebb nézeteltérés esetén, úgy gondolják, hogy ökölrel kell megoldani a problémát. A telítettség az országos intézetek közül nálunk a legnagyobb, ami azt jelenti, hogy a 321 helyre a mai napot, 2002. április 18-át tekintve, 547 fogvatartottat helyeztünk el. Nehezíti a helyzetet az, hogy a börtön műemlék, építészeti sajátosságánál fogva nem tudunk újabb zárakat megnyitni, ezért a meglévő zárakban növelni kell az ágyak számát.

Visszahat a fegyelmi helyzetre az is, hogy kénytelenek voltunk két kondicionáló ternet megszüntetni. Ezekből zárakat csináltunk, hogy a zsúfoltságot valamelyest csökkenteni tudjuk. Így gyakorlatilag megszűnt a belső sportolási lehetőség.

Egyébként intézetünkben olyan korszerű biztonságtechnikai és informatikai rendszerek vannak, amelyek az objektum külső és belső biztonságát megfelelően garantálják.

– Vannak-e külföldi fogvatartottak Önöknél és hogyan kommunikálnak velük?

– Számuk nem jelentős, jelenleg 9 fő. 2 lengyel, 1 ukrán, 1 orosz, 2 bolgár, 1 iraki, 1 cseh és 1 szlovák állampolgárt tartunk fogva, akiket embercsempészet miatt ítélték el.

A kommunikáció megoldott, (angol nyelven folyik), mivel a Határőr Igazgatóságnál több kolléga, több nyelven beszél, amikor szükség van rá akkor készséggel állnak rendelkezésünkre.

Az ukrán és a szlovák állampolgárokkal magyarul kiválóan megértjük egymást, hiszen országuk magyar nemzetiségű állampolgárai. A MATRA program keretében a börtönszemélyzetből többen angolul tanulnak, így egyre kevésbé szorulunk külső segítségre.

– Milyen a hűtlet és börtönlelkészi szolgálat az intézet falai között?

– Idejövetelemkor az akkori parancsnok Palotás Iván ezredes úr örömmel közölte velem, hogy az országban elsőként Balassagyarmati Fegyház és Börtönben jelentek meg a történelmi egyházak küldöttei. 2000-tól viszont, ahogy az országban, a „*letöltő házakban*” mindenütt, saját börtönlelkészünk van, aki nagyon jó emberismerő, így esetenként jól kiegészíti a lelki gondozásban a pszichológus munkáját. Ő szervezi általában azokat az egyházi ünnepeket, amelyeket már említettem, ezen túlmenően ökümenikus istentiszteleteket is tart. Rendszeresen járnak be hozzánk a katolikus, a református, az adventista egyházak képviselői, a Jehovisták, a különféle missziók emberei. Előfordult, hogy Pécsről kétszer itt volt a rabbi, mivel egy elítéltünk az ő lelki támogatását kérte.

– Ön szerint milyen az intézet és az országos, valamint a helyi sajtó közötti kapcsolat?

– Megítélésem szerint jó. Én mindig is törekedtem arra, hogy a börtönről objektív képet alkothasson az adott település, hogy lehetőleg ne csak a rossz oldalát mutassuk meg. Ismerjék meg az itt folyó munka lényegét. Számításaim szerint az elmúlt évben kb. 40 újságcikk jelent meg a Balassagyarmati Fegyház és Börtönről (még kül-

földi lapokban is), és úgy számolom, hogy 20-25 alkalommal nyilatkoztam a helyi televízióban.

– Végezetül kérem, értékelje az állomány helyzetét. Milyen körülmények között végzik a munkájukat, milyen hatása volt az elmúlt évi illetménynövekedésnek és milyen az intézeti létszám feltöltöttsége?

– A létszám feltöltöttséget már említettem, hogy 100 %-os. Jelenleg 5 jelentkező anyaga van előttem, aki arra vár, hogy a munkatársunk lehessen.

Bízom benne, hogy a fluktuáció csak akkora lesz, mint eddig. Az állomány elhelyezési feltételeiről azt tudom mondani, hogy nagyon mostoha körülmények között dolgoznak a nevelők és a felügyelők.

Zavaró az állandó lépcsősorcsúszás, kicsik az irodák, az ablakok, minimális a természetes megvilágítás. Ezek a problémák, sajnos mind az épület műemléki sajátosságaiból adódnak. De vannak XXI. századi megoldások is. Például a kapu beléptető rendszerét, az ügyvédi beszélőt, a tanácstermet és a fogvatartottak számára létesült informatikai tantermet – melyet az állomány is használhat – említeném meg.

Az illetmény növekedésének jótékony hatása már megmutatkozott. Kevesebben vállalnak ferasztó plusz munkát, így szolgálattételre nem holtfáradtan, hanem pihenten jelentkeznek.

Mint az intézet biztonságos, jogszerű működéséért felelős személy elmondhatom, hogy ez óriási nyereséget jelent. A másik oldala a dolognak, hogy ilyen jövedelmek mellett már felelősségteljes, minőségi munkát kövelethetnek. Bizakodva nézek a jövőbe.

– Parancsnok Úr! Köszönöm az interjút.

Szabó István